ZESZYTY NAUKOWE RUCHU STUDENCKIEGO
Nr 2 (2012) ISSN 2084-2279

Arkadiusz DYL[1]
Jolanta JAROSŁAWSKA[2]

Pod merytoryczną opieką – mjr. dr. Pawła Wasilewskiego

NARKOMANIA- MODA CZY PATOLOGIA SPOŁECZNA?

Abstract: *Współcześnie narkomania stanowi poważny problem wśród społeczeństwa. Coraz częściej po środki odurzające sięgają bardzo młode osoby, nawet dzieci w wieku szkolnym. Przyczyn zażywania narkotyków jest wiele, a skutki prowadzą do poważnych problemów moralnych, zdrowotnych czy też psychicznych. Obecnie dochód ze sprzedaży narkotyków jest bardzo duży, przez co narkomania uznawana jest za opłacalną formę działalności na świecie, zwłaszcza wśród grup przestępczych. Rozpowszechniony handel narkotykami przyczynia się do tego, że obecnie zakup środków narkotycznych nie stanowi poważnego problemu dla społeczeństwa.*

Słowa kluczowe: *Narkomania, społeczeństwo, młodzież, patologia społeczna*

WSTĘP

Narkomania - moda czy patologia społeczna? Współcześnie jest to dość częste pytanie zadawane przez grono osób zajmujących się problematyką narkomanii. Problem ten stanowi poważne zagrożenie, chociażby dlatego, iż wpływ narkotyków na zachowanie i organizm człowiek jest bardzo duży. Narkotyki coraz częściej stają się dla młodych ludzi źródłem przyjemności czy też rozluźnienia, niestety stanowią one spore zagrożenie dla jednostki, jak i otoczenia, a przede wszystkim prowadzą do uzależnienia, które jest chorobą. Niepokojący jest fakt, iż rozwój narkomanii wykazuje tendencję rosnącą i dotyczy coraz młodszych dzieci[3].

W artykule zostaną przedstawione argumenty oraz istotne fakty, które będą stanowiły pomoc w uzyskaniu odpowiedzi na pytanie czym jest narkomania - modą czy może jednak patologią społeczną? Celem pracy jest przede wszystkim przedstawienie problemu narkomanii we współczesnym świecie, a także uświadomienie młodym ludziom, jakie skutki wiążą się z uzależnieniem od narkotyków.

W pierwszej części zostanie wyjaśnione pojęcie „narkomanii" ukazanej jako poważne zagrożenie i pojęcie patologii. Następnie zostaną przedstawione czynniki, które mają wpływ na decyzję dotyczącą sięgania po narkotyki. Opisane będą także możliwe przypadki, w których człowiek może się uzależnić, zostanie również udzielona odpowiedź na pytanie kto sięga po narkotyki. Przedstawimy fazy narkomanii oraz opiszemy skutki brania narkotyków. Następnie zostanie podany podział narkotyków i ich wpływ na człowieka. Końcowa część pracy będzie stanowiła odpowiedź na zadane w tytule pracy pytanie, czym jest narkomania - modą czy może patologią społeczną.

---

[1] Arkadiusz Dyl – student Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych.
[2] Jolanta Jarosławska - studentka Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych.
[3] W. Korczyc, A. Zduniak, *Zagrożenie społeczne początku XXI wieku*, Wrocław 2003, s. 183.

1. POJĘCIE NARKOMANII

Na wstępie warto wyjaśnić samo znaczenie słowa narkomania. Według Słownika Encyklopedycznego - Edukacji Obywatelskiej, narkomania (z greckiego narke - odurzenie, mania - szaleństwo) jest patologicznym zjawiskiem społecznym oraz uzależnieniem, które jest spowodowane poprzez krótsze lub dłuższe zażywanie leków, bądź też innych środków uzależniających[4]. Często także określa się narkomanię jako chorobę duszy i emocji, a także chorobę braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka, do których możemy zaliczyć: akceptację, miłość, a przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa, które obecnie odgrywa istotną rolę w życiu każdego człowieka[5]. Ogólnie rzecz biorąc można stwierdzić, iż narkomania to nałogowe zażywanie różnymi sposobami (doustnie, drogami oddechowymi, domięśniowo, dożylnie) środków pochodzenia chemicznego bądź naturalnego w celu wprowadzenia organizmu w stan odurzenia[6]. Odurzenie może być wywołane przez środki różnego rodzaju, mogą to być autentyczne narkotyki, wówczas uznawane to jest za właściwą narkomanię. Również działanie podobne do rzeczywistych narkotyków posiadają niektóre leki (uspokajające, nasenne), a ich nałogowe zażywanie nazywa się lekomanią. Jednak bez względu na rodzaj środków odurzających, istotny jest fakt, iż wszystkie są silnymi truciznami dla organizmu, dlatego też ich nałogowe spożywanie nazywa się toksykomanią.

Obecnie uznaje się, że narkomania jest jednym z wielu zagrożeń, którego mogą doświadczyć osoby bez względu na wykształcenie, wiek, pochodzenie społeczne, wyznanie, zawód czy też miejsce zamieszkania[7]. Jak widać, uzależnienie od narkotyków może zagrażać każdemu człowiekowi, chociażby ze względu na fakt, iż współcześnie widoczny jest dynamiczny rozwój narkomanii. W Polsce, jak i w innych państwach narkomania zaliczana jest do ważnych problemów zdrowotnych, społecznych, a przede wszystkim do istotnych zagrożeń moralnych.

Mówiąc o narkomanii jako o zjawisku patologicznym warto wyjaśnić termin patologii społecznej. Patologia (z języka greckiego pathos- cierpienie, logos- nauka) jest nauką o cierpieniu ludzkim, dotyczącą problemów związanych z postępowaniem człowieka, które jest niezgodne z wartościami przyjętymi w społeczeństwie[8]. Zatem patologia społeczną określa się wszelkie zachowania, zakłócające równowagę społeczną, związane z nieuznawaniem ogólnie przyjętych wartości[9].

2. NARKOMANIA W KONTEKŚCIE KULTUROWYM

Kultura jako sposób życia charakterystyczny dla danej zbiorowości, na który składa się wszystko to, co ludzie myślą, posiadają i robią jako członkowie danego społeczeństwa[10] ma istotny wpływ na zjawisko narkomanii. Kulturowo zakorzenione poglądy są powodem tego, że ludzie przyjmują pewne normy społeczne, mimo iż są one

---

4 R. Smolski, *Słownik Encyklopedyczny- Edukacja Obywatelska*, Warszawa 1999.

5 K. Zajączkowski, *Nikotyna, alkohol, narkotyki. Profilaktyka uzależnień. Krótki poradnik psychologiczny*, Wyd. Rubikon, Kraków 2001, s. 31.

6 M. Jędrzejko, *Człowiek zniewolony. Moralne aspekty narkomanii*, Agencja Wydawnicza Ulmak, Warszawa 2003, s. 28.

7 *Ibidem*, s. 10.

8 A. Podgórecki, *Zagadnienia patologii społecznej*, PWN, Warszawa 1978, s.13.

9 *Patologie społeczne*, http://www.wosna5.pl/patologie_spoleczne, dostęp z dnia 01.12.2012.

10 P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2004, s. 582.

często sprzeczne z ich przekonaniami, dlatego też można zauważyć jak duży wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa ma kultura[11].

Poruszając temat narkomanii jako mody czy patologii społecznej należy również uwzględnić aspekt kulturowy, wywierający znaczny wpływa na rozwój tego zjawiska. Do zakresu kultury zalicza się tylko te zachowania ludzkie, które stanowią społeczny nawyk, a więc są to zachowania występujące regularnie wśród członków danej grupy, które są spowodowane przez proces uczenia się i będący mechanizmem powstania, trwania oraz rozwoju kultury[12]. W odniesieniu do narkomanii istotny jest fakt, iż kultura, jako czynnik kształtujący osobowość człowieka, może powodować jej rozkład i zaburzenia[13]. Współcześnie zauważalne jest, iż postępowanie młodych ludzi w coraz większym stopniu modelowane jest przez kulturę popularną oraz ideologię konsumpcji, a mniej przez wartości narodowe. Proces globalizacji przyczynia się do tego, iż kultura popularna usuwa różnice państwowe, etniczne i działa w poprzek granic czy kontynentów[14].

W odniesieniu do konsumpcji, która jest procesem złożonym z działań i zachowań człowieka zmierzających do pośredniego i bezpośredniego zaspokajania potrzeb, należy podkreślić, iż każdy człowiek ma pewne potrzeby, wynikające np. z cech środowiska, w którym żyje[15]. Należy jednak rozróżnić potrzeby rzeczywiste, czyli te, które są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania jednostki (głód, dbanie o zdrowie) od potrzeb pozornych, które prowadzą do rozkładu systemów zewnętrznych, w którym człowiek funkcjonuje[16]. Brak zaspokojenia potrzeb jest spowodowany przez proces wzajemnych oddziaływań pomiędzy poszczególnymi elementami środowiska człowieka, są to przede wszystkim współzawodnictwo, naśladownictwo, duma, wymagania pozycji i grupy społecznej oraz kryteria ocen stosowanych w danym społeczeństwie[17]. Powyższe potrzeby człowieka pokazują, iż narkotyk jako produkt, także może stać się swego rodzaju potrzebą, ze względu przystosowania do danej grupy społecznej czy też po prostu zwykłego naśladownictwa.

Obecnie każdy człowiek pragnie odczuwać radość i przyjemność z życia, dlatego też można stwierdzić, iż podstawową ideologią konsumpcji jest przyjemność, która ma zapewnić szczęście[18]. Dlatego też konsumenci sięgają po narkotyki, z nadzieja, iż dzięki nim poczują się szczęśliwi czy też zapomną o problemach, a narkotyk – jako produkt, uczyni ich szczęśliwymi.

Istotny wpływa na narkomanię ma obowiązująca moda, rozpropagowana przez mass media i kultura popularna (masowa), która jest określana jako *ogół kulturalnych dóbr konsumpcyjnych oddanych do dyspozycji publiczności w najszerszym rozumieniu tego słowa za pomocą masowego komunikowania w ramach cywilizacji technicznej*[19]. Kultura masowa ma ścisły związek z życiem społecznym, ponieważ kształtuje pewne postawy i opinie, co w odniesieniu do zjawiska narkomanii może spowodować jej

---

[11] *Zakorzenione w kulturze poglądy a edukacja narkotykowa w Polsce*, http://wolnekonopie.org/2012/05/10/zakorzenione-w-kulturze-poglady-a-edukacja-narkotykowa-w-polsce/, dostęp z dnia 05.01.2013.
[12] A. Kłoskowska, *Kultura masowa. Krytyka i obrona,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s.23.
[13] M. Jędrzejewski, *Młodzież a subkultury. Problematyka edukacyjna*, Wydawnictwo Akademickie „Żak", Warszawa 1999, s. 78.
[14] http://kultura.onet.pl/wiadomosci/globalny-nastolatek,1,5348123,artykul.html[2013-01-04].
[15] J. Szczepański, *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1981, s. 138.
[16] *Ibidem*, s. 145- 146.
[17] *Ibidem*, s. 140.
[18] *Główne założenia i problemy wychowania w dobie globalizmu*, http://www.edukacja.edux.pl/p-2049-glowne-zalozenia-i-problemy-wychowania.php, dostęp z dnia 04.01.2012.
[19] G. Friedman, *Maszyna i człowiek. Problemy człowieka w cywilizacji maszynowej*, Warszawa 1966.

potępienie bądź poparcie. Przykładem mogą być wszelkie negatywne informacje przekazywane przez media odnośnie uzależnienia od narkotyków, które mogą ukształtować w człowieku pewną niechęć, a nawet wstręt do środków odurzających. Jednak media często pokazują i otwarcie mówią o pozytywnym aspekcie zażywania narkotyków przez znanych ludzi, często przez muzyków rockowych, np. Boba Marley'a, który sławił nieograniczony dostęp do narkotyków. Teksty wielu piosenek rockowych mówią o działaniu narkotyków, dzięki którym człowiek może odnaleźć nowe, nieodkryte obszary[20]. Zatem kultura masowa ma istotny wpływ na kształtowanie postaw, jak i wartości. Poprzez przekaz można wyciągać wnioski, które mogą zachęcić człowieka do sięgnięcia po narkotyk czy wręcz odwrotnie.

Odnośnie mody, która wywiera wpływ na zachowanie ludzi warto przywołać słowa Z. Melosika, który określa modne style życia jako „najbardziej niecierpliwi (by nie rzec - prymitywni) sięgają po uciechy najłatwiejsze - narkotyki, oferowane w coraz to nowych kompozycjach. Żyją krótko, ale na haju"[21]. Moda panująca w danym kręgu społecznym czy w kulturze grupy wywiera istotny wpływ na spróbowanie. Chcąc dostosować się do ogólnie przyjętych zasad, człowiek, często wbrew swojej woli, sięga po środki odurzające. Narkomania jako choroba braku miłości, spowodowana odrzuceniem i brakiem zaspokojonych potrzeb, wywołuje u młodego człowieka poczucie samotności i obojętności wobec świata[22]. W takiej sytuacji osoba próbuje odnaleźć swoje „ja" i często może trafić na grupę uzależnionych, przez co przyłączenie się do danej społeczności i przyjęcie jej norm wartości oraz kultury daje poczucie przynależności.

2.1. Subkultura narkomańska

Subkultura odnosi się do grupy społecznej, podkreślającej swoją odrębność poprzez obowiązujące zasady oraz wzorce różniące się od wyznawanych powszechnie. Źródłem powstania konkretnej subkultury jest przede wszystkim *sprzeciw wobec polityki lub uznanych norm społecznych, moralnych, kulturowych i tradycji*[23]. Wśród danej grupy, poszukującej odmiennych od obecnie obowiązujących, narzuconych wartości i norm, następuje wchodzenie w określoną w rolę społeczną oraz utożsamienie się z daną subkulturą, wyznaczaną przez konkretną zbiorowość[24].

Subkultura narkotykowa odnosi się do danej grupy społecznej, dla której zażywanie narkotyków uznawane jest za ich cechę np. hippisi- kojarzeni z halucynogenami czy hip hopowcy - palący marihuanę[25]. Głównym źródłem subkultury narkotykowej jest nieprzystosowanie społeczne, mające związek z odrzuceniem czy brakiem akceptacji przez innych, co sprawia, że człowiek stawia się poza nawiasem uznawanych norm. Istotne jest, iż narkotyki mogą stanowić tylko jeden z wielu elementów subkultury, który niekoniecznie musi się pojawić, ponieważ do podstawowych wyznaczników subkultury zalicza się: symbolikę, ideologię, muzykę, charakterystyczny wygląd[26]. Subkultura narkotykowa może odnosić się do ludzi, należących do różnych subkultur, ale połączonych wspólną cechą, jaką jest zażywanie

[20] M. Jędrzejewski, *op. cit.*, s.159.
[21] W. Pańczyk, *Aktywność fizyczna w społeczeństwie konsumpcji a wychowanie fizyczne*, Kultura Fizyczna nr 5-6/2002, http://www.maraton.home.pl/panczyk.htm, dostęp z dnia 04.01.2013.
[22] H Wróżyńska, J. Jakubowska-Baranek, *Współczesne zagrożenia procesu socjalizacji młodzieży- próba dotknięcia problemu,* Poznań, s.197.
[23] B. Prejs, *Subkultury młodzieżowe. Bunt nie przemija*, Katowice 2005, s.9.
[24] M. Jędrzejewski, *op. cit.*, s. 75.
[25] *Zakorzenione w kulturze poglądy a edukacja narkotykowa w Polsce*, http://wolnekonopie.org/2012/05/10/zakorzenione-w-kulturze-poglady-a-edukacja-narkotykowa-w-polsce/, dostęp z dnia 05.01.2013.
[26] B. Prejs, *op.cit.*, s.9.

środków odurzających. Problem narkomanii dotyczy różnych osób, niezależnie od wykształcenia, statusu społecznego, wieku, płci czy poglądów, dlatego też ciężko jest określić konkretną subkulturę narkotykową. Można przyjąć, że w jej skład wchodzą wszystkie osoby uzależnione, a także osoby będące w najbliższym otoczeniu narkomanów[27].

Uwarunkowania kulturowe znacznie wpływają na rozwój subkultury narkotykowej, ponieważ to, w jakiej grupie społecznej żyje dany człowiek, świadczy o jego zachowaniu i przyjęciu przez niego określonych norm i wartości. Ogólnie osoby zażywające środki odurzające są nieakceptowane, ale w zależności od kultury panującej w danym kręgu społecznym (np. wśród hippisów) takie postępowanie jest traktowane zupełnie inaczej. W polskiej kulturze narkoman przedstawiany jest jako człowiek - przestępca, mogący wyrządzić krzywdę i często zarażony różnymi chorobami, dlatego też ogół ludzi nie toleruje zażywających narkotyki, przez co automatycznie wyklucza się je ze społeczeństwa[28].

3. KTO I DLACZEGO SIĘGA PO NARKOTYKI?

Współcześnie bardzo często słyszy się, że po narkotyki sięgają już najmłodsi, nawet dzieci w wieku 12 lat. Wszelkie badania pokazują, że mimo wielu przypadków tragicznych następstw spożywania narkotyków, z roku na rok wzrasta ilość osób od nich uzależnionych. Warto teraz postawić pytanie dlaczego ludzie po nie sięgają, jakie mają do tego powody i kto jest najbardziej narażony na to, by stać się narkomanem?

Teoretycznie każdy z nas pod wpływem pewnych uwarunkowań narażony jest na uzależnienie się od narkotyków. Przyczyn prowadzących młodzież do nałogu jest bardzo dużo, możemy uwzględnić m.in. wpływ i działanie grupy rówieśników, przeżywane trudności, modę, nudę, ciekawość, presję ze strony znajomych czy też niedojrzałą osobowość[29]. Naukowcy natomiast twierdzą, że najbardziej narażone na uzależnienie od narkotyków są osoby, które cechuje brak pewności siebie, a także brak pewnych umiejętności, takich jak: rozwiązywanie problemów, konstruktywne radzenie sobie z problemami, czy asertywność[30]. W celu dodania odwagi, poczucia większej wartości i pewności takie osoby sięgają po środki uzależniające, które pomogą im się „wyluzować".

Częstą przyczyną sięgnięcia po narkotyki są także wszelkie nieprawidłowości w środowisku społecznym, co dość często związane jest ze zjawiskiem patologicznym. Można tutaj wymienić wszelkie problemy rodzinne, tj.: brak kontaktów między członkami rodziny, brak więzi emocjonalnej, patologie - np. spożywanie alkoholu przez rodziców i wiele innych. Mogą także wystąpić problemy w szkole, związane np. ze stresem czy też w grupie rówieśniczej, czyli brak akceptacji w danym środowisku[31].

Ludzie, a przeważnie młode osoby często sięgają po narkotyki ze względu na panująca tzw. „modę", dotyczącą głównie młodzieży, która jest ciekawa skutków i przeżyć, jakie wywołuje dany narkotyk[32]. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż o tym, czy konkretna osoba sięgnie po narkotyki decyduje typ psychiki, osobowości. Każdy z nas jest inny, różnimy się nie tylko pod względem zewnętrznym, ale także wewnętrznym, mamy inne potrzeby, wartości czy też wymagania od życia. Niektórzy ludzie są bardziej

[27] *Zakorzenione w kulturze poglądy a edukacja narkotykowa w Polsce*, http://wolnekonopie.org/2012/05/10/zakorzenione-w-kulturze-poglady-a-edukacja-narkotykowa-w-polsce/, dostęp z dnia 05.01.2013.
[28] *Ibidem*.
[29] K. Zajączkowski, *op. cit.*, s. 31- 32.
[30] *Ibidem,* s. 31.
[31] *Ibidem*, s. 32.
[32] S. Górski, *Uwaga rodzice- NARKOMANIA*, Warszawa 1985, s. 22.

podatni na wpływ czynników takich jak: działanie grupy rówieśniczej, moda czy też trudne sytuacje życiowe, z którym musi poradzić sobie człowiek. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż typ psychiki kształtuje się w czasie wychowania i rozwoju człowieka, a także jest zależny od wielu czynników, zaś główną rolę odgrywa wpływ rodziców, nauczycieli i rówieśników[33].

Zatem wymienione wyżej czynniki, które wpływają na decyzję o sięgnięciu po narkotyki możemy uszeregować w dwie główne grupy. Pierwsza z nich ma związek z szczególnymi cechami psychiki człowieka, które kształtują się w głównej mierze przez szkołę, dom i grupy rówieśnicze. Druga grupa dotyczy czynników zewnętrznych, czyli wpływu rówieśników, problemów osobistych czy też trudności życiowych[34]. Negatywnym zjawiskiem dla człowieka jest sytuacja, gdy równocześnie wystąpią obie te grupy przyczyn, wówczas sięgnięcie po narkotyk jest praktycznie pewne.

Obecnie przyjmuje się fakt, iż najczęściej po narkotyki sięgają młodzi ludzie. W odniesieniu do młodzieży spożywanie wszelkich środków uzależniających wiąże się najczęściej z tzw. „modą narkotyczną" oraz chęcią wkupienia się do danej grupy rówieśniczej. Należy jednak pamiętać o tym, że częstą przyczyną są też problemy rodzinne, czy typ psychiki danej osoby. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż ludzie dorośli zwykle sięgają po narkotyki w przypadku, gdy przeżywają trudne sytuacje życiowe związane z problemami prywatnymi i nie tylko.

4. FAZY NARKOMANII I SKUTKI SIĘGNIĘCIA PO NARKOTYKI

Narkomania jako choroba rozwija się stopniowo, w czterech głównych fazach do których należą: atrakcyjność narkotyku, uzależnienie psychiczne i fizyczne oraz faza degradacji. W tym rozdziale zostaną pokrótce opisane i scharakteryzowane poszczególne etapu.

Pierwsza faza dotyczy atrakcyjności narkotyku, czyli jest to związane z tym, że człowiek bierze okazyjnie – od czasu do czasu, tylko po to by, np. mieć lepsze samopoczucie, wyluzować się, odstresować i być w stanie rozluźnienia[35]. Człowiek dostrzega pewną atrakcyjność narkotyku poprzez to, że np. odczuwa beztroskę. W tej fazie górę bierze ciekawość i chęć spróbowania, wówczas człowiek poznaje działanie środka odurzającego na swój organizm.

Kolejna faza polega już na uzależnieniu psychicznym i na tym etapie pogłębia się psychiczny przymus odurzania się, kontakt z narkotykiem staje się zdecydowanie częstszy. Dla osoby uzależnionej psychicznie, rzeczywistość wydaję się szara i ponura, szuka ona możliwości spożycia narkotyku już bez czekania na specjalne okazje. Na tym etapie człowiek często odsuwa się od znajomych, kłamie w celu uzyskania pieniędzy, a gdy nie weźmie, to często popada w depresję, jest przygnębiony, a nawet agresywny.

Trzecia faza narkomanii to uzależnienie fizyczne. Kiedy osoba uzależniona poczuje pierwszy głód fizyczny (np. bóle głowy, wymioty, niepokój), weźmie narkotyk już nie tylko po to, żeby czuć się lepiej, ale głównie i wyłącznie dlatego, by uśmierzyć ból fizyczny. Na tym etapie życie człowieka uzależnionego kręci się już tylko wokół narkotyku i taka osoba traci kontrolę nad własnym losem, nie kryjąc swojego trybu życia[36].

---

[33] *Ibidem,* s. 24.
[34] *Ibidem,* s. 24.
[35] W. Korczyc, A. Zduniak, *op. cit.,* s. 183.
[36] K. Zajączkowski, *op. cit.,* s. 56.

W ostatniej, czwartej fazie człowiek narażony jest na śmierć w przypadku przedawkowania, gdy nie zdecyduje się na leczenie[37]. Na tym etapie narkotyk staje się dla narkomana tak potrzebny, jak powietrze do życia, zatem jest to już faza degradacji.

Jak widać, wpływ narkotyków na organizm i zachowanie człowieka jest ogromny, a skutki, jakie się wiążą z zażywaniem narkotyków to przede wszystkim degradacja organizmu, do której zaliczamy: degradację moralną, psychiczną czy fizjologiczną[38]. Degradacja moralna wiąże się z utratą uznawanych dotychczas wartości, autoagresją, popełnianiem przestępstw pospolitych, czy też uprawianiem prostytucji. Natomiast degradacja psychiczna objawia się poprzez: agresję, drażliwość, nieprawidłowy rozwój osobowościowy, utratę hamulców moralnych, zaburzenia emocjonalne, niedostosowanie społeczne, regres funkcji intelektualnych, trudność w myśleniu logicznym, spowolnienie toku myślenia w realizowaniu zamierzonych celów, trudność w nauce i pracy. Degradacja fizjologiczna organizmu powoduje wstrzymanie dopływu tlenu do mózgu, zapalenie mięśnia sercowego, obumieranie wątroby, niszczenie uzębienia, wysuszenie błon śluzowych, brak apetytu, obniżenie popędu płciowego, uszkodzenie komórek rozrodczych[39].

Poruszając kwestę poszczególnych faz narkomanii warto zwrócić uwagę na proces uzależnienia. Według Encyklopedii PWN uzależnienie to *stan psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się przymusem jego przyjmowania w oczekiwaniu na efekty działania tego środka lub dla uniknięcia objawów abstynencyjnych*[40]. Warunkiem do rozwoju procesu uzależnienia jest utrata kontroli nad zażywaniem substancji psychoaktywnej. Mechanizm ten funkcjonuje bez świadomości człowieka, gdyż jego działanie dotyczy tylko sfery zażywania narkotyków, a z biegiem czasu oddziałuje na całe życie. Do mechanizmów uzależnienia zalicza się: *mechanizm nałogowego regulowania nastroju, mechanizm iluzji i zaprzeczania oraz mechanizm dezintegracji „JA”*[41].

Mechanizm nałogowego regulowania nastroju następuje szybko i powoduje uzyskanie dobrego nastroju dzięki zażyciu narkotyku, jednak po usunięciu substancji z organizmu ponownie następuje *szara rzeczywistość*. Wówczas znów powraca przykry stan emocjonalny, który powoduje chęć sięgnięcia po narkotyk – jest to proces ciągły. Nieustanne przyjmowanie substancji psychoaktywnej wywołuje u człowieka niekorzystne zmiany fizjologiczne, których nie chciał. Efektem działania mechanizmu nałogowego jest nieustanne uczucie głodu narkotykowego, które zmusza człowieka do sięgnięcia po narkotyk[42].

Kolejny mechanizm uzależnienia to mechanizm iluzji i zaprzeczenia, w którym człowiek pogrąża się w świecie iluzji i nie uważa siebie za przyczynę tego co się dzieje wokół niego, winę zrzuca na otoczenie. Powoduje to, że nie chce on ponosić odpowiedzialności za swoje życie i żyje w nadziei, iż kolejny dzień będzie lepszy, co oczywiście nie następuje. Jednak mechanizm ten sprawia, iż osoba nie uznaje swojego uzależnienia, a za własne niepowodzenia i błędy obwinia innych. Na tym etapie człowiek chce udowodnić innym, że ma kontrolę nad zażywaniem substancji psychoaktywnych, a następuje to wskutek iluzji. Aby uzależnienie uzyskało odpowiednią siłę, poza

[37] W. Korczyc, A. Zduniak, *op. cit.*, s. 183.
[38] *Ibidem*, s.182.
[39] *Ibidem* s. 182.
[40] *Uzależnienia*, http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3992023, dostęp z dnia 18.03.2013.
[41] *Utrata kontroli i mechanizmy uzależnienia,* http://www.adamm.pl/index.php/tematyka-pokrewna/utrata-kontroli/, dostęp z dnia 19.03.2013.
[42] *Ibidem.*

wymienionymi powyżej procesami, niezbędne jest utrwalenie się ostatniego mechanizmu dezintegracji „ JA”[43].

Mechanizm ten powoduje, że człowiek uzależniony zaczyna spostrzegać siebie w dwóch obrazach: jako porządną osobę oraz osobę nietrzeźwa, robiącą różne „dziwne” rzeczy. Wówczas zachodzi dezintegracja, która uniemożliwia przyjęcia na trzeźwą część osoby, skutków zachowania pijanego i odwrotnie. W tym procesie, uzależniony buduje swój nierealistyczny obraz jako człowieka idealnego, wyjątkowego, odrzuconego od społeczeństwa. Dlatego też na tym etapie następuje degradacja, osamotnienie i poszukiwanie środowiska, którego go zrozumie[44].

5. PODZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

Środki odurzające różnią się wyglądem, właściwościami, sposobem stosowania, a także działaniem na organizm ludzki. W niniejszym rozdziale zostanie przedstawiony podział i charakterystyka poszczególnych środków odurzających.

Od roku 1992 w Polsce obowiązuje Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD - 10). Według niej, substancje psychoaktywne przyjmują następujące kryteria podziału: powszechność stosowania, sposób przyjmowania oraz powodowanie problemów zdrowotnych i społecznych. Zachowania i zaburzenia psychiczne według powyższej klasyfikacji są spowodowane poprzez przyjmowanie takich substancji psychoaktywnych jak np.: opiaty, kokaina, substancje halucynogenne, leki uspokajające i nasenne czy też lotne rozpuszczalniki[45].

Substancje psychoaktywne najczęściej przyjmuje się poprzez: przewód pokarmowy (doustnie, podjęzykowo, doodbytniczo), wstrzykiwanie (domięśniowo, dożylnie), podskórnie, drogę wziewną (palenie) oraz poprzez wciąganie do nosa. Narkotyki powodują wiele objawów i negatywnych skutków, do których zalicza się m.in.: zmiany w wyglądzie i stanie zdrowia, stanie psychicznym oraz rozwoju fizycznym. Przykładem zmian w stanie zdrowia i wyglądzie są np.: bóle w klatce piersiowej, drgawki, bóle głowy i żołądka, zaburzenia snu, wahania nastroju oraz niedbałość w wyglądzie, higienie osobistej. Skutki spożywania narkotyków wpływają na rozwój fizyczny poprzez: zaburzenia w odżywianiu, spadek energii zahamowanie wzrostu, natomiast zmiany w stanie psychicznym powodują np.: gorsze zapamiętywanie, napady śmiechu, przygnębienie, agresję, iluzje, napady lęku[46].

Organizacja Narodów Zjednoczonych klasyfikuje narkotyki pod kątem ich oddziaływania na psychikę człowieka. Wśród nich rozróżniamy: substancje działające opóźniająco na układ nerwowy, pobudzające układ nerwowy oraz wywołujące zaburzenia w ośrodkowym układzie nerwowym[47].

Do substancji działających opóźniająco na układ nerwowy zaliczamy opiaty (morfina, heroina, opium), które są produktem pochodnym maku lekarskiego. Niebezpiecznym narkotykiem jest heroina, która dawniej występowała w postaci ciemnego płynu, natomiast obecnie można go nabyć w postaci białego proszku. Przeważnie podawana jest dożylnie i działa w krótkim czasie po jej zażyciu. Bezpośrednio po jej przyjęciu narkoman odczuwa stan euforii, a później staje się senny. Zaburzeniu ulega koordynacja ruchu i mowa. Heroina, tak jak pozostałe narkotyki zaliczające się do tej grupy, szybko i silnie uzależnia. Skutki zażywania heroiny są

[43] *Ibidem.*
[44] *Ibidem.*
[45] *Narkotyki,* http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184, dostęp z dnia 19.03.2013.
[46] *Ibidem.*
[47] W. Mądrzejowski, *Przestępczość Zorganizowana System zwalczania,* Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne Warszawa 2008, s. 74-75.

następujące: uszkodzenie mózgu, nerek, serca, wątroby i dość często dochodzi do żółtaczek z powodu używania brudnych igieł. Narkomana zażywającego heroinę można rozpoznać po licznych nakłuciach w różnych miejscach, zmniejszonych źrenicach[48].

Do grupy substancji działających opóźniająco na układ nerwowy zaliczamy również barbiturany, które występują w postaci kapsułek lub tabletek, czasem jako proszki do rozrobienia i zastrzyków. Uznawane są za środki antydepresyjne i nasenne, a ich zażywanie prowadzi do silnego uzależnienia. Działanie barbituranów na organizm człowieka jest bardzo szerokie, ponieważ jako środki nasenne tłumią aktywność ośrodkowego układu nerwowego, przez co przyćmiona jest świadomość, zwalnia się mowa czy też odczuwany jest stan relaksacji. Mimo to ich zażywanie może doprowadzić czasem do odwrotnych reakcji, polegających na krótkotrwałym ożywieniu, pobudzeniu[49]. Obecnie powszechnie znane tabletki gwałtu są właśnie odmianą barbituranów, służą do usypiania ofiar, które są następnie gwałcone. Opiaty są uznawane za narkotyki najbardziej uzależniające fizyczne i psychicznie. Najsilniej uzależniające psychicznie i fizycznie są środki odurzające.

Następną grupą są substancje pobudzające układ nerwowy, zaliczamy do nich: amfetaminę, kokainę czy też pochodne amfetaminy - ekstazy. Pierwotnie amfetamina była stosowana klinicznie w stanach depresyjnych, procesach odchudzania czy też w stanach poczucia wyczerpania. Ten narkotyk powoduje przede wszystkim: odprężenie, wrażliwość, przypływ energii, uniesienia, podwyższenie nastroju aż do euforii. Natomiast objawy, jakie mogą występować po zażyciu to m.in.: potliwość, drżenie rąk, suchość w ustach, powiększone źrenice oraz silne pobudzenie[50]. Amfetamina prowadzi do mocnego uzależnienia i występuje w postaci proszku w różnych kolorach[51].

Ekstazy jako substancja pobudzająca układ nerwowy, daje silne doznania emocjonalne oraz zmysłowe. Ma podobne działanie do amfetaminy, również wywołuje euforię i daje poczucie lekkości psychicznej i fizycznej. Jest stosowana często w czasie dyskotek, podawana doustnie i ma wygląd białej bądź kolorowej pastylki z wzorami. Jej działania uboczne to wzrost ciśnienia, przyspieszona praca serca oraz rozszerzone źrenice[52].

Kolejnym środkiem odurzającym zaliczanym do substancji pobudzających układ nerwowy jest kokaina. Jest uznawana za środek silnie pobudzający, wywołuje euforie oraz daje poczucie pewności siebie i siły, ale również może wywoływać niepokój, drażliwość i agresję. Występuje w postaci białego proszku, najczęściej jest wciągany do nosa, ale można też go podawać dożylnie. Skutkiem zażywania jest bardzo silne uzależnienie. Przyjmowanie kokainy powoduje: pobudzenie, nagłe zmiany nastroju, rozszerzone źrenice, częsty katar, ból gardła, krwotoki z nosa, oraz wybuchy agresji.

Kolejną grupą narkotyków są substancje, które wywołują zaburzenia w ośrodkowym układzie nerwowym, zaliczamy do nich m.in. marihuanę oraz haszysz, które są przetworami konopi. Marihuana jest to ziele konopi indyjskich i najczęściej występuje w formie papierosa. Palenie marihuany wywołuje stan lekkiej euforii i rozluźnienia. Narkotyk ten wywołuje podobne problemy co alkohol i nikotyna. Dym marihuany zawiera więcej substancji rakotwórczych i jest dłużej zatrzymywany w płucach niż dym ze zwykłych papierosów, stąd też się bierze wyższe ryzyko zachorowania na raka. Najbardziej negatywnym, ubocznym skutkiem działania marihuany na organizm nastolatka jest tzw. syndrom motywacyjny, który powoduje

[48] K. Zajączkowski, *op. cit.*, s. 38-39.
[49] *Heroina*, http://www.narkotykitwojazguba.pl/hera.htm, dostęp z dnia 14.12.2012.
[50] *Ibidem*.
[51] W. Mądrzejowski, op. cit. s.75.
[52] *Ekstazy*, http://www.psychologia.net.pl/slownik.php?level=107, dostęp z dnia 14.12.2012.

zobojętnienie, apatię, problemy z koncentracją, zaniedbywanie własnego wyglądu. Syndrom ten jest odwracalny, ustępuje po zaprzestaniu używania marihuany. Palaczy marihuany można rozpoznać po: lekko powiększonych źrenicach, przekrwionych spojówkach, zachowaniu (gadatliwości, zmiany nastroju, opóźnienie reakcji, charakterystyczny zapach utrzymujący się we włosach)[53].

Kolejnym narkotykiem, który należy do tej grupy jest haszysz. Narkotyk ten to połączona z tzw. nośnikami żywica konopi, którą jest produkowana w Turcji, Afganistanie oraz Pakistanie. Zażywany jest przez palenie w fajkach, powoduje uczucie odprężenia, pobudza fantazję, czasem prowadzi do euforii, a częste jego spożywanie może doprowadzić do uzależnienia[54]. Marihuana oraz haszysz zaliczane są do najbardziej rozpowszechnionych oraz zażywanych narkotyków. Konopia indyjska jest zalegalizowana w niektórych państwach, np. w Holandii, z uwagi na fakt, iż nie stanowi poważnej szkody dla zdrowia i społeczeństwa[55].

Następnymi narkotykami wywołującymi zaburzenia w ośrodkowym układzie nerwowym są halucynogeny (np. LSD czy meskalina), które w znaczny sposób oddziałują na emocje i sposób myślenia oraz doprowadzają do stanu oszołomienia, powodującego problemy z odróżnieniem fikcji od rzeczywistości[56].

LSD powoduje niezwykłe pobudzenie wyobraźni i ciągu marzeń, wizje, podniecenie i euforię. Jego zażywanie jest niebezpieczne, ponieważ powoduje nieodwracalne uszkodzenia ośrodków nerwowych, które mogą doprowadzić do chorób umysłowych. LSD występuje głównie w postaci niewielkich papierowych znaczków pokrytych kolorowymi nadrukami, a zażywany jest przez polizanie lub przez błony śluzowe[57]. Meskalina jest narkotykiem słabszym od LSD, rośnie w Meksyku, można ją palić, wstrzykiwać bądź przyjmować doustnie. Przyjmowana w niewielkich dawkach wywołuje halucynacje wzrokowe, utratę poczucia czasu i przestrzeni, natomiast częste zażywanie meskaliny może doprowadzić do śmierci[58].

Do substancji narkotycznych zaliczają się również inhalanty, czyli środki odurzające, tj: kleje, benzyna, rozpuszczalnik, czy też gaz do zapalniczek. Ze względu na niską cenę oraz ogólną dostępność są one bardzo popularne wśród dzieci. Wdychanie oparów powoduje bardzo szybkie zniszczenie komórek nerwowych w mózgu oraz komórek wątroby, a osoby stosujące inhalanty przez dłuższy okres czasu cierpią na bezsenność, mają problem z koncentracją, pojawiają się u nich depresje lub zachowania agresywne[59].

PODSUMOWANIE

Życie każdego człowieka, to nieustanna walka dobra ze złem, polegająca na dokonywaniu odpowiednich wyborów, z którymi człowiek spotyka się każdego dnia. Narkomania uznawana jest za przekraczanie granic społeczeństwa, ponieważ wyprowadza człowieka z obszaru ludzkiego, pozbawiając go pewnych wartości,

---

[53] *Ibidem*.
[54] W. Mądrzejowski, op. cit., s. 75.
[55] *Marihuana*, http://www.narkomania.org.pl/informator/marihuana, dostęp z dnia 14.12.2012.
[56] *LSD, grzyby halucynogenne, meskalina, PCP, wilcza jagoda ...*, http://www.narkoslang.pl/lsd_grzyby_halucynogenne.html, dostęp z dnia 04.01.2013.
[57] W. Mądrzejowski, *op. cit.*,.75-76.
[58] *LSD, grzyby halucynogenne, meskalina, PCP, wilcza jagoda ...*, http://www.narkoslang.pl/lsd_grzyby_halucynogenne.html, dostęp z dnia 04.01.2013.
[59] K. Zajączkowski, *op. cit.,* s s. 34-35.

poglądów, cech[60]. Powszechnie narkomania uznawana jest za zło, chorobę, patologię, przestępstwo, a przede wszystkim za postawę destrukcyjną[61].

Narkomania - moda czy patologia społeczna? Odwołując się do postawionego na wstępnie pytania i biorąc pod uwagę wszystkie czynniki mające wpływa na uzależnienie od narkotyków, odpowiedź na to pytanie, mimo wszystko, jest dość trudna. Z jednej strony można stwierdzić, że główna przyczyna „brania" tkwi w sferze osobowościowej człowieka, która odwołuje się do ciekawości bądź też jest ucieczką od rzeczywistości. Zaś z drugiej strony, przyczyny tkwią w przeżywanych porażkach życiowych, zawodowych, szkolnych czy też odnoszą się do poszukiwania uznania w danej grupie rówieśniczej.

Uznając narkomanię za modę czy też patologię społeczną należy mieć na uwadze fakt, iż obecnie sprzedaż narkotyków w świetle prawa klasyfikowana jest jako zorganizowana przestępczość. Sprzedaż narkotyków przynosi bardzo duże dochody, dlatego też jest jedną z najbardziej opłacalnych form działalności[62].

We współczesnym świecie duży wpływ na kształtowanie wartości młodego człowieka poza rodzicami ma grupa rówieśnicza, w której przebywa. Młody człowiek bezustannie poszukuje nowych przygód, mocnych wrażeń, żyje chwilą obecną - często nie myśląc o przyszłości i o skutkach, jakie mogą wywołać dane sytuacje (w tym przypadku odurzanie się)[63]. Ciekawość i moda na narkotyki stanowią poważne zagrożenie dla młodych ludzi. Większość osób w młodym wieku jest ciekawa skutków i nadzwyczajnych przeżyć, które jak sądzą, mogą zagwarantować narkotyki. W odniesieniu do narkomanii istotna jest kultura i społeczeństwo, w którym żyje człowiek. To właśnie narkotyki często są spoiwem zapewniającym danej grupie społecznej trwałość.

Zatem odpowiedź na pytanie postawione w temacie pracy powinna być jednoznaczna - narkomania jest patologią społeczną, a także modą i produktem cywilizacji. Już w samej definicji narkomanii (według Słownika Encyklopedycznego-Edukacji Obywatelskiej) jest mowa, iż jest ona patologicznym zjawiskiem społecznym, zakłócającym równowagę społeczną Natomiast fakt, iż po narkotyki sięgają młodzi, ciekawi ludzie, jest dowodem na to, że narkomania jest modą - zwłaszcza wśród młodzieży, która chce zabłysnąć w grupie rówieśniczej. Narkomania jest patologią społeczną, ponieważ wiąże się z zachowaniem człowieka, który przeciwstawia się wartościom przyjętym w danym społeczeństwie.

Przyczyn sięgnięcia po narkotyki jest wiele, wiążą się one z osobistymi problemami człowieka, z przebywaniem w danym środowisku, czy też ze zwykłą ciekawością, która często ma związek z modą. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż bez względu na przyczynę zażywania narkotyków, skutki narkomanii są bardzo niebezpieczne dla każdego człowieka, w pewnym momencie powodują jego całkowitą degradację. Każdy z nas łatwo może się uzależnić, bez względu na wiek, płeć czy też środowisko, w którym żyjemy. We współczesnym świecie, ludzie, zwłaszcza młodzi, mają problem z byciem asertywnym, rzadko potrafią powiedzieć NIE i przeciwstawić się pewnym zjawiskom, propozycjom. Tak samo jest z narkotykami, dlatego też warto by każdy młody człowiek (i nie tylko) zdawał sobie sprawę z tego, jakie skutki niesie za sobą narkomania. Zanim sięgniemy po to zło, jakim są wszelkiego rodzaju narkotyki, bądźmy świadomi tego, do czego może doprowadzić nawet jednorazowe zażycie narkotyku.

---

[60] M. Jędrzejko, *op. cit.*, s. 91.
[61] *Ibidem* s. 110.
[62] W. Mądrzejowski, *op. cit.*, s.73.
[63] S. Górski, *op. cit.*, s. 32.

BIBLIOGRAFIA

1. Mądrzejowski W., *Przestępczość Zorganizowana. System zwalczania*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
2. Jędrzejko M., *Człowiek zniewolony. Moralne aspekty narkomanii*, Agencja Wydawnicza Ulmak, Warszawa 2003.
3. Górski S., *Uwaga rodzice- NARKOMANIA*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1985.
4. Zajączkowski K., *Nikotyna, alkohol, narkotyki. Profilaktyka uzależnień. Krótki poradnik psychologiczny*, Wyd. Rubikon, Kraków 2001.
5. Korczyc W., Zduniak A., *Zagrożenie społeczne początku XXI wieku*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wydział logistyki i wojsk pancernych, Wrocław 2003.
6. Smolski R., *Słownik Encyklopedyczny- Edukacja Obywatelska*, Warszawa 1999.
7. Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2004.
8. Kłoskowska A., *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
9. Jędrzejewski M., *Młodzież a subkultury. Problematyka edukacyjna*, Wydawnictwo Akademickie „ Żak", Warszawa 1999.
10. Prejs B., Subkultury *młodzieżowe. Bunt nie przemija*, Wydawnictwo KOS, Katowice 2005.
11. *Heroina*, http://www.narkotykitwojazguba.pl/hera.htm
12. *Ekstazy*, http://www.psychologia.net.pl/slownik.php?level=107
13. Zakorzenione w kulturze poglądy a edukacja narkotykowa w Polsce, http://wolnekonopie.org/2012/05/10/zakorzenione-w-kulturze-poglady-a-edukacja-narkotykowa-w-polsce/, dostęp z dnia 05.01.2013.
14. W. Pańczyk, *Aktywność fizyczna w społeczeństwie konsumpcji a wychowanie fizyczne*, Kultura Fizyczna nr 5-6/2002, http://www.maraton.home.pl/panczyk.htm
15. *Narkotyki*, Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=112184.
16. *Uzależnienia,* http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3992023.
17. Utrata kontroli i mechanizmy uzależnienia, http://www.adamm.pl/index.php/tematyka-pokrewna/utrata-kontroli/.